

Evangelická teologická fakulta

Posudek oponenta bakalářské práce

Název práce: Terapeutický přístup k dětem s poruchou autistického spektra
Jméno studenta: Adéla Zimová
Vedoucí: Mgr. Marie Ortová
Oponent: Mgr. Anna Klimešová
Studium: JABOK B ETF [roč 3]

Autorka si zvolila téma aktuální, poruchy autistického spektra vzhledem k narůstajícímu výskytu jsou v popředí zájmu několika oborů. Téma si však autorka vybrala také na základě osobní zkušenosti, pracuje v Cetrnu terapie autismu, a tuto zkušenost do textu zapracovala.

Jako cíl si vytyčila popsat "jak funguje Open Therapy of Autism Romany Straussové na snížení projevů problémového chování". Autorčin záměr byl metodu popsat a prakticky zkoumat (s. 7), což se částečně podařilo. Rezervy v naplnění tohoto záměru vidím v použití výzkumných metod. Pro naplnění cíle autorka použila jednak dostupné literární zdroje v adekvátním rozsahu (pozor, z formálního hlediska měly být tituly seřazeny abecedně), a dále uvádí příklady dvou chlapců, u nichž aplikace OTA vedla ke snížení "problémového" chování. Kazuistiky pochází z Centra terapie autismu, kde autorka pracuje jako asistentka, a s případy obou chlapců je obeznána osobně.

Z hlediska graficko-formální a jazykové stránky je text zpracován na dobré úrovni, jazyk je plynulý, práce se zdroji, citacemi a parafrázemi je přijatelná. Překlepy se v textu objevují v omluvitelném množství. Místy dochází k určitým nepřesnostem či zavádějícím formulacím, např.: když autorka píše na s. 15, že "tato diagnóza není ničím konečným", má pravděpodobně na mysli spíše charakter příznaků, než diagnózu. Podobně s. 18 "diagnóza autismu má vliv na vývoj mozkových buněk" - diagnóza jako taková tento vliv nemá, je to jen pojem, mentální konstrukt. Na str. 43 čteme "je důležité, aby dítě rozvíjelo své deficity" - spíše aby rozvíjelo dovednosti a překonávalo či dorovnávalo deficity. Na str. 29 je chybná citace M. Koudely (odkaz č. 60) "Emoce jsou stavem mysli (...), který byl vyvolán určitou překážkou nebo nedokončeným akce" - obsahově nesprávné. A sdělení, že emoce bývají doprovázeny mimikou a gesty (s. 30) je překvapivě citováno z Bowlbyho. Přineslo toto slavné pojednání o rané vazbě dítěte a matky autorce obohacení i jinou informaci?

Po obsahové stránce oceňuji pokrytí tématu a zvláště práci s osobní zkušeností. Chybělo mi však detailnější rozpracování klíčových témat a pojmů spojených s OTA, což považuji za nutnost pro naplnění cíle "prakticky tuto metodu zkoumat". Např. behaviorální smlouva, stručně popsaná na str. 33, se týká podstatné oblasti, totiž motivačního systému, proto by stála za podrobnější pojednání. Také popis ABA považuji za chudý, zvláště když sama autorka uvádí, že je pro terapii OTA stěžejní. A jsou-li kapitoly 5.2 a 5.3 východiskem pro popis OTA, potom bych očekávala jako logické vyústění kapitolu 5.4, která by do výše uvedeného zasatila terapeutický přístup Romany Straussové. Jeho popis se však nachází až v praktické části.

Jako psychoterapeut se také pozastavuji nad používáním pojmu "problémové chování", kterým se odvádí pozornost od trápení člověka (dítěte s PAS) k projevům, které obtěžují ostatní lidi. Používání tohoto pojmu takovým způsobem je součástí širšího diskurzu, ve kterém se terapie pojímá ve smyslu "přečtíme dítě, aby svou úzkost projevovalo méně obtěžujícím způsobem, např. se místo křiku kývalo". Cenila bych si, kdyby autorka nabídla reflexi tohoto způsobu myšlení a vyjasnila kontext, v němž se tvoří cíl terapie - kdo jej stanovuje, jak se pracuje s objednávkami/zadáním rodičů, jak s objednávkami dítěte atd. V textu čteme formulace jako "problémové chování se projevovalo křikem, schováváním pod stůl a utíkáním" (s. 51) - ale jde spíše o projevy vnitřního prožitku dítěte (strach, odpor aj.) za za problémové je toto chování označeno někým jiným. Kontext problému i kontext terapie je určován tím, KÝM je takto označeno a PROČ. "Terapie" je pak odpovědí na objednávku tohoto zadavatele, nikoli na objednávku dítěte, které prožívá trápení. Takže když autorka vyhodnocuje (s. 54), že "se podařilo projevy úzkosti zlepšit v jejich snesitelnosti a že je to cesta správným směrem", vlastně tím mluví za tohoto nepojmenovaného zadavatele.

Oceňuji zařazení kazuistik, které popisují postupnou aplikaci metod OTA. Bohužel ale nedávají více nahlédnout do úvah a myšlení, které ke zvoleným postupům vedly, abychom mohli poznat metodiku či způsob myšlení, které za tímto přístupem jsou, včetně používání týmových porad, porad s rodiči a průběžného vyhodnocování terapeutického postupu. Nejsem si jistá, zda způsob

zpracování kazuistik skutečně ilustruje, že OTA pomáhá dětem s PAS "otevřít se svému okolí" (s. 54), jak autorka tvrdí. A velmi postrádám hledisko spou-/práce s rodiči a jejich zapojení do terapeutického procesu. Sama autorka v úplném závěru práce uvádí, že "rodiče dětí s PAS musí v první řadě uvěřit, že změna je možná". Ale jakou roli v OTA nebo v přístupu Centra terapie autismu rodiče mají se nedozvíme.

Pokud šlo autorce o zkoumání metod OTA, potom také postrádám interpretaci kazuistik, např. zamyšlení nad možnostmi generalizace reakcí, které byly naučeny podmiňováním - např. pokud dítě u stolu uchopí rohlík, chopí se i jiného pokrmu, který nebyl součástí učení? (Ponechejme prozatím stranou, zda se ukousnutím rohlíku řeší fakt, že dítě mimo domov nejí.) Atd.

Navrhované hodnocení: C

Zdůvodnění, závěr: Aktuální téma, zpracované za pomoci osobní zkušenosti z praxe autorky a odpovídající zpráce s literaturou, s drobnými formálně-jazykovými nedostatky. Cíl práce srozumitelný a splnitelný. Obsahové nedostatky (zejména) v praktické části umožnily jen částečné naplnění cíle.

Otázky, podněty k diskusi při obhajobě: viz text posudku

Doporučuji/nedoporučuji k obhajobě: doporučuji

V Říčanech 22. 8. 2016

.....
podpis oponenta práce